

ISSN:1306-3111
e-Journal of New World Sciences Academy
2009, Volume: 4, Number: 4, Article Number:1A0056

ENGINEERING SCIENCES

Received: January 2009

Accepted: September 2009

Series : 1A

ISSN : 1308-7231

© 2009 www.newwsa.com

Z.Sevgen Perker

Uludag University

zsperker@gmail.com

Bursa-Turkey

MİMARLIĞIN FELSEFE İLE İLİŞKİSİNİN RÖNESANS, 17. VE 18. YÜZYIL YAPI ÖRNEKLERİ ÜZERİNDEN İRDELENMESİ

ÖZET

Yalnızca fiziksel bir yapı ortaya koymak olarak algılayamayacağımız mimarlık, insan etkinliğinin ve kültürün bir kalıtı olarak simgesel bir temsil de içermektedir. Bir diğer ifade ile mimarlık ürünü düşüncenin ve yaşantının bir belgesi olma özelliği taşımaktadır. Mimarlık ürününün söyleminin anlaşılması ve böylelikle evrensel mimarlık bilgisinin ortaya konabilmesi ise mimarlığın hangi kavram ve disiplinler ile ilişkili olduğunun ve söz konusu ilişkiyi nasıl kurduğunun irdelenmesine bağlıdır. Mimarlığın bilgisinin üretilmesinde önemli bir boyut da mimarlığın felsefe ile olan ilişkisinin irdelenmesidir. Bu bağlamda bu çalışmanın amacı, mimarlığın felsefe ile ilişkisinin Rönesans, 17. ve 18. Yüzyıl yapı örnekleri üzerinden irdelenmesini sağlayarak evrensel mimarlık bilgisinin elde edilmesine katkıda bulunmaktır.

Anahtar Kelimeler: Mimarlık, Felsefe, Rönesans, 17. Yüzyıl, 18. Yüzyıl

THE ANALYSIS OF THE RELATIONSHIP BETWEEN ARCHITECTURE AND PHILOSOPHY ASSUMING THE CONSTRUCTIONS OF RENAISSANCE 17th and 18th CENTURY

ABSTRACT

Architecture does not mean only constructing buildings. It is also a symbol for human activity and culture. In other words, architectural structure is a document of thought and life. Understand the idea of architectural structure and introducing the universal architectural knowledge can be attained by probing the concepts related to architecture with the disciplines attached to these concepts and how these relationships have been established. Studying on the relationship between architecture and philosophy is an important item for producing architectural knowledge. The aim of this study is to analyze the relationship between architecture and philosophy assuming the constructions of renaissance, 17th and 18th century and contribute to universal architectural knowledge by this way.

Keywords: Architecture, Philosophy, Renaissance, 17th Century, 18th Century

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

En temel tanımıyla mekân yaratma sanatı olarak nitelendirilebilecek olan mimarlık etkinliği, geçmişten günümüze toplumların içinde buldukları felsefi ortamın; sosyal, kültürel, ekonomik, politik vb. pek çok etkinliklerinin bir ifadesi olma özelliği göstermektedir. Bu yönüyle mimarlık ürünü düşüncenin ve yaşantının bir belgesi olarak görülebilmektedir. Söz konusu durum mimarlığın bilgisinin üretilmesinde salt fiziksel ürün olan yapının incelenmesinin yeterli olmadığına; mimarlık ürününün, dayandığı kavramsal altyapı ile birlikte ele alınmasının gerekliliğine işaret etmektedir. Bu bakış açısı ile ele alınan bu çalışma; mimarlığın bilgisinin üretilmesinde önemli bir boyut olan felsefe - mimarlık ilişkisinin irdelenmesi amacını taşımaktadır. Mimarlık bilgisi ile felsefi bilginin karşılaştırılması ile çalışmanın kavramsal altyapısının oluşturulması amaçlanmıştır; oluşturulan kavramsal altyapıya dayalı olarak konunun Rönesans, 17. ve 18. Yüzyıl yapı örnekleri üzerinden irdelenmesi çalışma yöntemi olarak benimsenmiştir.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Çalışmanın önemi; mimarlık ürününe ilişkin söylemin anlaşılması ve böylelikle evrensel mimarlık bilgisinin ortaya konabilmesi amacıyla mimarlığın felsefe disiplini ile olan ilişkisinin irdelenmesine katkıda bulunma amacını taşımaktadır. Söz konusu amaç doğrultusunda çalışma kapsamında kavramsal bir altyapı oluşturulmuş ve konunun oluşturulan kavramsal altyapı bağlamında örnekler üzerinden irdelenmesi hedeflenmiştir.

3. MİMARLIK BİLGİSİ VE FELSEFİ BİLGİ

(KNOWLEDGE OF ARCHITECTURE AND KNOWLEDGE OF PHILOSOPHY)

Mimarlığın bilgisi, biri diğerinden ayrı düşünülemez ikili bir kimlik sergilemektedir. Buradaki ikili kimlik soyut ile somut, genel ile tikel, objektif ve subjektif gibi kavram çiftleri ile açıklanabilir. Bu bağlamda mimarlığın bilgisi soyut düşünceler ile bunların somut görünüşleri, genel bir önerme ile özel bir çözümün üretilmesi, objektif ile subjektif bilgilerin birlikteliğinden oluşan çifte kimlikli bir yapıdadır. Mimarlığın bilgisi, zaman içinde değişse de bu çifte kimlikli yapısı söz konusu bilginin değişmeyen olacaktır. Bu yapıyı biraz daha açıklamak gerekirse mimarlığın bilgisi; hem soyut bir düşünme ve sezgiyi, hem de somut - inşa edilmiş bir yapıyı kapsar, hem insana hem de nesneye (mimari yapıya) ilişkindir ve bu yönüyle ruh ile maddeyi, canlı ile cansız içerir, hem genele ilişkin önermelere hem de her defasında tek defaya özgü bir yaratımla üretilmiş bir çözüme dayanır, hem sistematik olarak incelenebilir ve objektif önermelerde bulunabilir hem de özne olarak her mimarın kendi kişisel birikimini ve kimi zaman çeşitli duygulanımlarını yansıtan subjektif tek bir önerme ileri sürebilir [1].

Felsefe temelde; varlığın, evrenin, şey'lerin; insanın bu bütün içindeki durumunun ve kendisinin, ilişkilerinin, düşünce sisteminin neliğini açıklamaya yönelik bir bilgi olan felsefi bilgiyi üretme amacıyla iken; mimarlık tüm bunların sınırlı bir bölümünün, özelde varolan insan - mekân sistemlerinin anlamlandırılması üzerine kurulu bir bilgi üretme amacındadır [2]. Varolanı açıklama çabası bağlamında ele alınacak olursa felsefi bilgi ile mimarlık bilgisinin temel amaçlarının benzer oldukları ileri sürülebilir. Ancak varolanın içeriği bakımından bu iki bilgi türü farklılık göstermektedir.

Felsefenin ilk ve en önemli problemlerinden biri "varlık" problemi iken mimarlık bilgisine ulaşmada temel problem "mimari yapı"nın neliği olmaktadır. Felsefi bilginin nesnesi maddesel, tinsel, sanatsal vb. ya da bunların tümü olabilirken mimari bilginin nesnesi,

fiziksel bir nesne olan mimari yapıdır. Mimari yapı her ne kadar fizik nesne olarak nitelendirilse de bu nitelendirme onun tüm özelliklerini yansıtmada son derece yetersiz kalmaktadır. Çünkü "mimari yapı" her şeyden önce insana ait kültürel bir yönü olan, tarihselliği bulunan, kişisel ve toplumsal değerlerle ilişkili olan, insan elinin bir ürünü olarak belirli amaçlar için inşa edilmiş, bireysel ve toplumsal yaşantıları etkileyen ve aynı zamanda bu yaşantılardan etkilenen, estetik, ekonomik ve yararçı yönleri sahip olan ve teknoloji ile etkileşim halinde bulunan bir fizik nesnedir [3].

Felsefi bilgiye ulaşmada eleştirel, derin ve bilinçli bir tavır ile düşünmek zorunlu görünmektedir. Ancak felsefi düşünce sıradan derin ve bilinçli düşünceden oldukça farklıdır [4]. Felsefi bilgiye ulaşmada kavramlar ve soyutlamalar kullanılmaktadır. Bu bağlamda filozofun felsefe bilgisine; varlığı merak ederek sorgulayan ve anlamayı amaç edinen bir düşünce ile ön yargı içermeyen ve temelinde akıl olan bir yöntem ile ulaştığı söylenebilir [5]. Şu durumda felsefi bilginin kaynağı akıl, düşünce ve kavramlardır. Bunun yanı sıra bir bilim adamı olarak mimar, mimarlık bilgisinin nesnesi olan mimari yapıya baktığında iki ayrı dünya algılamaktadır. Bunlardan ilki mimari form, yapının ve elemanlarının üretildiği malzeme, yapı ve elemanlarının boyutlarına ilişkin büyüklük, yükseklik, genişlik, yapısal konfora ilişkin ısı, ışık gibi kavramların yer aldığı fizik dünya; ikincisi ise kültürel, tarihsel, kişisel, toplumsal yaşantıları ve estetik değerleri kapsayan kavramsal dünyadır. Mimarlık bilgisini oluşturan, fizik dünya ve kavramsal dünyanın bir bütünlük içinde algılanması, sorgulanması ve yeniden üretilmesi mimarın sorumluluğudur. Bu bağlamda mimarlık bilgisinin kaynağının akıl, deney ve gözlem olduğu söylenebilir.

Ancak iki insanın karşılıklı iletişim kurması halinde bile birinin bir diğeri tam anlamıyla anlayıp anlamadığı bilinemezken bir mimarın mimari bir yapıya baktığında onu tam ve doğru bir biçimde algılamasının ne denli mümkün olduğu tartışmalıdır [3]. Bu bağlamda mimar, mimari bir yapıyı anlamlandırma çabasına giriştiğinde onun hem fiziksel hem de kavramsal yönlerini algılamaya yönelik modeller geliştirmek ve yapıya sistemli bir biçimde yaklaşmak durumundadır. Şu durumda mimarlık bilgisini elde etmedeki yöntemin akıl, deney ve gözlemin birlikteliğini içeren modellerden meydana geldiği söylenebilir.

Felsefede "doğruluk" başlangıçtan bu yana ana problemlerden biri olarak ele alınmıştır. Belirli bir bilginin diğer bilgilerden farklı bir biçimde, daha sağlam ve güvenilir olduğu kanısına varan filozofların doğru olan bu bilgiye nasıl ulaşabileceğine ilişkin sorgulamalar yaptıkları bilinmektedir. Bu durum Platon'da ideaların bilgisi, Aristoteles'te ilk nedenlerin bilgisi, Kant'ta a priori yargılar olarak kendini göstermekte, temele alınan bilginin türü farklılık gösterse de, filozofların belirli bir bilgi türünün üstünlüğünü kabul etme, onu diğer bilgilere göre daha üst, kesin ve genel geçer kılma eğilimleri benzerlik göstermektedir [6]. Filozofların doğruluğun neliğini ve ona nasıl ulaşabileceğini anlamaya yönelik olan bu çabalarının tek tek doğruları değil de tek bir bütünsel doğruyu arama yönünde olması tümdengelimci bir doğrulamayı yansıtmaktadır. Bu bağlamda insanın genel bir doğruya ulaşım ulaşamayacağı yada ulaşabiliyor ise bunu ne oranda gerçekleştirebileceği, doğru veya yanlış olarak nitelendirilen şeyin ve doğruluğun ölçütünün ne olduğu felsefenin soruları arasındadır. Mimarlık bilgisinin nesnesi olan bir mimari yapıya ait bilginin doğruluğu ise onun anlamlandırılması sürecinde gözlem ve deneyi destekleyecek temel ön bilgilerin mimarın belleğinde bulunması ile ilintili görünmektedir. Bu türden ön bilgilerin başında "amaç" kavramı

ele alınabilir [3]. Mimarlık bilgisine erişmek üzere anlamlandırılmaya girişilen mimari yapılar tartışmasız olarak çeşitli amaçlara hizmet etmektedirler. Bu noktada amaç en temel şekliyle pragmatik anlamda korunma veya gündelik hayatın gereksinimlerinden herhangi birine (barınma - konut, ibadet etme - tapınak, tedavi olma - hastane, eğitim alma - okul vb.) yönelik olabilir.

Gözlem ve deneyi destekleyecek temel bilgilerden bir diğeri ise coğrafi bölge özelliklerine ilişkindir. Mimarlık bilgisi üretme çabasına girişilen nesne olarak mimari yapı; toplumun yapı malzemesi ve teknolojiye ulaştığı seviyenin, bireysel ve toplu yaşama biçimlerinin - sosyal yapının, ekonomik yapının, dini görüşlerin, estetik duyguların ve tarihsel geçmişin göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Mimari yapıların tek tek bu ön bilgilerle anlamlandırılmaya çalışılması ve böylelikle bütünsel bir mimarlık bilgisine ulaşma çabası mimarlık bilgisinin tümevarımsal bir doğrulamayı yansıttığını göstermektedir.

Felsefenin en önemli uğraşlarından biri bilginin sınırı problemi. İnsanın her şeyi bilip bilmediği, bildiğimiz alanların neler olduğu, mutlak bilgiye ulaşıp ulaşılamayacağı, bilginin sınırının deney mi, akıl mı olduğu sorularına yanıt bulma çabası için idealizmden aşkın idealizme, realizmden pozitivism, neo-pozitivizmden akılcılığa ve deneyciliğe uzanan felsefi görüşlerin doğmasına neden olmuştur [5]. Mimarlık bilgisinin sınırlarının mimarlığın nesnesi olan mimari yapının fiziksel özelliklerinin (konstrüksiyon, malzeme, büyüklük, genişlik, oran, ölçü, renk vb) bilgisine ulaşmada deney ve gözlemin sınırları ile belirlendiği düşünülse de bilginin nesnesi olan mimari yapının kavramsal arka planını oluşturan özelliklerin (kültürel, sosyal, bireysel, toplumsal, estetik vb) bilgisine ulaşmada temel ön bilgiler, aklın, algının ve bir ölçüde sezginin söz konusu olduğu söylenebilir. Bu bağlamda çifte kimlikli olan mimarlık bilgisinin sınırları belki de mimarlık üzerine yapılacak bir felsefe etkinliğinin en önemli uğraşlarından birini oluşturacaktır.

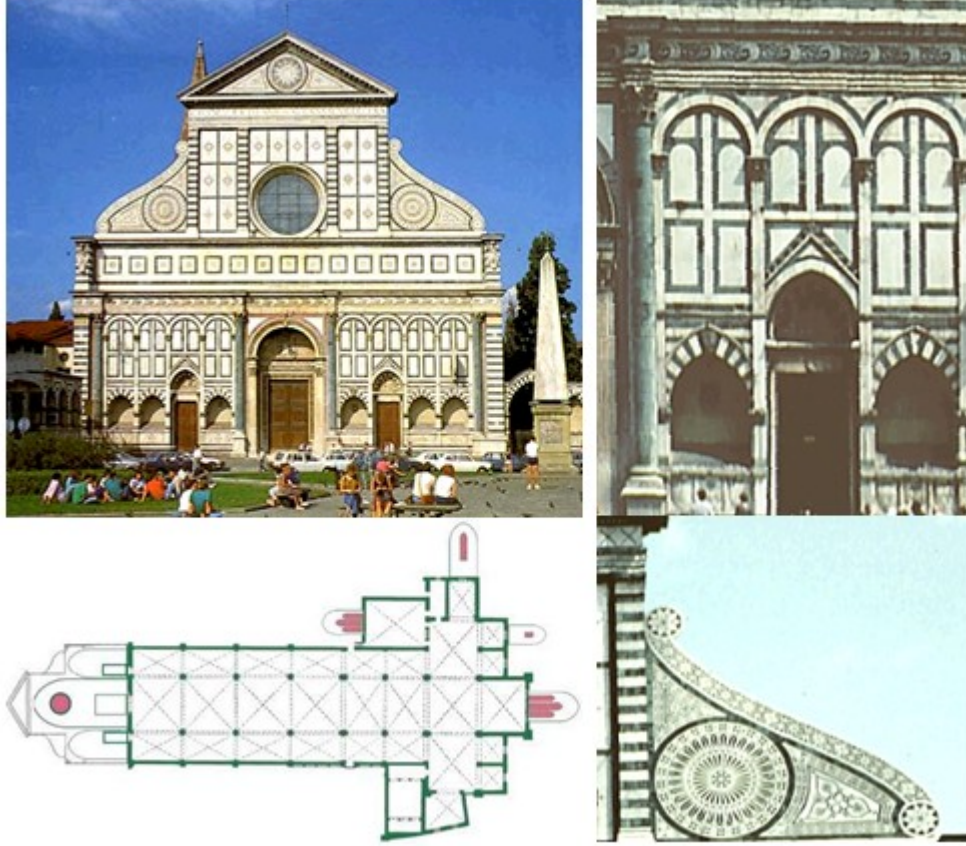
4. MİMARLIĞIN FELSEFE İLE İLİŞKİSİNİN ÖRNEKLER ÜZERİNDEN İRDELENMESİ (THE ANALYSIS OF THE RELATIONSHIP BETWEEN ARCHITECTURE AND PHILOSOPHY ASSUMING THE CONSTRUCTIONS)

Bir mimarın, mimarlık bilgisini oluşturan kavram - mekân ilişkilerini, mekânı ve karmaşık olan kentsel yapıyı anlamak, güçlü ve eleştirel değerlendirme araç ve argümanları oluşturmak, yeni tasarım ve mekân olgularını sorgulamak ve anlamlandırmak için felsefeye başvurması gerekmektedir [2]. Bu bağlamda bilgisi hem mekâna ve onu inşa etmeye ilişkin teknik ve pratik, hem de estetik değerler ve sanat ile ilintili oluşan mimarlığın kuramsal temelini güçlü olması, kuramları sistemleşmiş toplum bilimlerinden, mantıktan ve felsefeden ödünç alınan bilgileri kullanmasına bağlıdır.

Mimarlık eyleminin tüm zamanlarda felsefi ortamdan etkilendiği gözlenmektedir. Özellikle Rönesans, 17. ve 18. Yüzyıl yapıları, söz konusu ilişkinin ortaya konması bakımından büyük önem taşımaktadır. Rönesans döneminin mimarlarının Pythagoras'ın her şeyin sayı olduğu görüşünde temellenen felsefi anlayışına sıkı sıkıya bağlı oldukları bilinmektedir. Mimarlığın mekânsal birimleri uğraş alanı edinen bir matematik bilimi olarak değerlendirilmesi ve evrensel uyumun mimari mekânda da yakalanması çabasına girişilmesi bu dönemin önemli eylemleri arasındadır [7]. Özellikle Rönesans mimarlık yapılarında kullanılan oran dizgelerinin bir bölümünün Pythagoras'ın "müzikal armoni" kuramını temel aldığı söylenebilir. Pythagoras'a göre evren, sınırlı, düzenli, belirli bir birlik ve bütünlük oluşturmaktadır. Tanrısal olan bu evrenin iyiliği, canlılığı ve bütünlüğü ise çeşitli parçalarının birbirleriyle olan ilişkilerinin düzenliliğinden ileri

gelmektedir. Söz konusu olumlu ilişkileri sağlayan ise müziksel uyumu da sağlayan "sayı" dır [8]. Ayrıca Rönesans mimarisinde kare, daire, üçgen vb. gibi saf geometrik biçimlerin kullanıldığı yapıların tasarımında Platon'un evren anlayışının etkili olduğu söylenebilir.

Santa Maria Novella:

Şekil 1. Santa Maria Novella
(Figure 1. Santa Maria Novella)

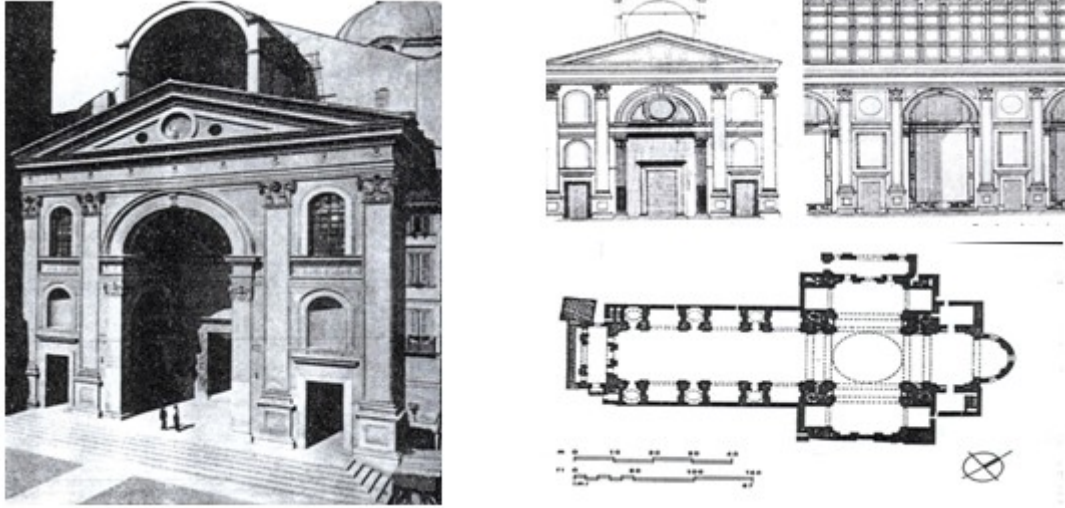
Pythagoras ve Platon'un evren anlayışlarının mimarlık üzerindeki etkilerini dönemin en ünlü mimarlarından olan Leon Battista Alberti'nin yapılarında görmek mümkündür. 14. Yüzyıl ortalarında yapımı tamamlanan Santa Maria Novella Kilisesi'nin mevcut cephesi, 1456-1470 yılları arasında Alberti tarafından yeniden tasarlanmıştır. Söz konusu cephe çeşitli oransal ve geometrik ilişkileri barındırması bakımından önem taşımaktadır. Alberti'nin bu yapısında, klasik yapılarının neredeyse tümünde rastlayabileceğimiz 1/1, 1/2, 1/3, 2/3, 3/4 gibi oranlar, müzikal armoni kuramındaki basit oranları hatırlatmaktadır (Şekil 1) [9, 10, 11, 12 ve 15].

Bilindiği gibi antik çağda Pythagoras, felsefesini sayılar ve matematik üzerine temellendirmiştir. O'na göre, tüm nesnelerin özü, gerçeği ve ana maddesi sayılardır. Rönesans ise her bakımdan antik çağa bir dönüş dönemini tanımlamaktadır. Bu bağlamda Santa Maria Novella Kilisesi cephesinde yer alan matematiksel ilişkiler, Alberti'nin, cephenin tasarımında Pythagoras felsefesi ile bağlantılar kurduğunu ifade etmektedir.

Ayrıca Rönesans düşüncesinin "estetik" kavramını irdelediği bilinmektedir. Bu anlamda Rönesans düşüncesi, "Güzel" i idealerin en önemlilerinden sayan Platon felsefesi ile yakınlık göstermektedir. Yapı cephesinde alt katın kendi içinde, aynı ölçüde iki adet kareye

bölünmesi, üst katın, alt kattaki karelerin yanlarından oluşturulan ve aynı ölçüleri taşıyan başka bir kare içine oturtulabilmesi, üst katın iki yanında simetrik biçimde konumlanan üçgen alınlıkların ana karenin 1/4' i ölçülerindeki küçük kareler içine yerleşebilmesi ise Platon'un saf geometrik biçimlerden oluşan evren anlayışını çağrıştırmaktadır [9, 10, 11, 12 ve 15].

S.Andrea Mantua:

Şekil 2. Santa Maria Mantua
(Figure 2. Santa Maria Mantua)

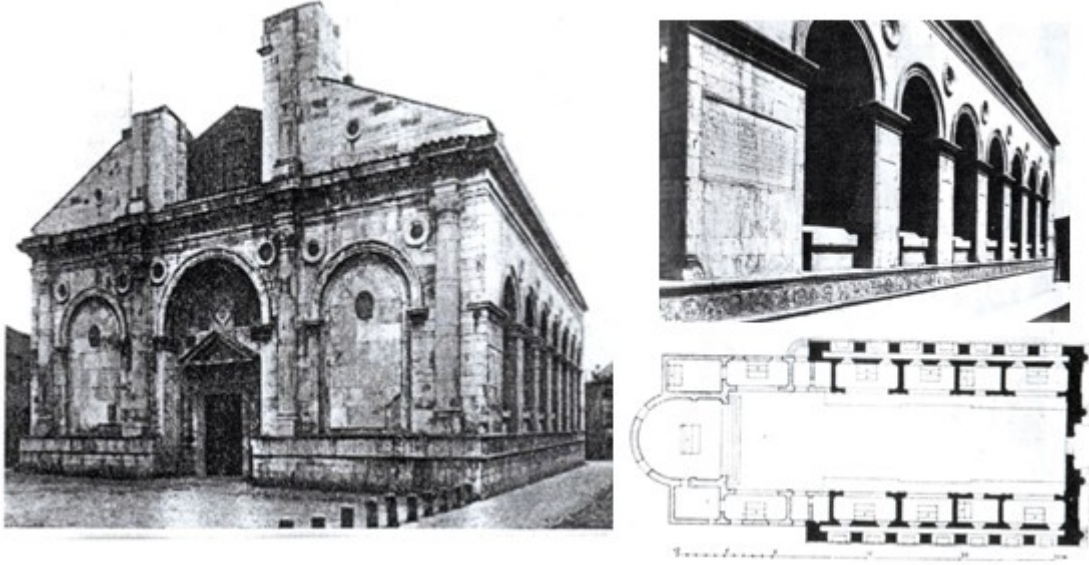
Alberti'nin 1470-1493 yıllarında İtalya'da gerçekleştirmeye başladığı kilise projesini, kendisinin ölümünden sonra, ilk planlamaya oldukça uygun bir şekilde Luca Fancelli tamamlamıştır (Şekil 2) [7].

Alberti, bu yapı için tasarladığı cepheyi, mevcut çan kulesi ile uyumlu kılmayı amaçlamıştır. Cephe, kilisenin planının dışa bir yansımaları olup, saf geometrik bir form olan karenin içine yerleşecek biçimde orantılandırılmıştır. Tasarımlarında genellikle merkezi planları tercih eden Alberti, S.Andrea Mantua'nın tasarımında rahiplerin istekleri nedeniyle farklı bir çalışma ortaya koymuştur. Yapıda saf geometrik formlar yine kullanılmış ancak, bazilika ile bir kompozisyon oluşturulmuştur. Yapının tamamında orantılı bir düzen göze çarpmaktadır [7].

Kilisenin cephesinde de son derece belirgin bir oranlar sistemi izlenmiş, Rönesans'ın felsefi arka planını da yansıtan bir şekilde, antikiteden gelen oran sistemleri yeniden ele alınarak yorumlanmıştır. Özellikle cephede kullanılan oranlar, tıpkı Santa Maria Novella Kilisesi'nde olduğu gibi bu yapıda da sayıları ve matematiği esas alan antikçağ Pythagoras felsefesini hatırlatmaktadır.

S. Francesco (Rimini) :

Şekil 3. S. Francesco (Rimini)
(Figure 3. S. Francesco (Rimini))

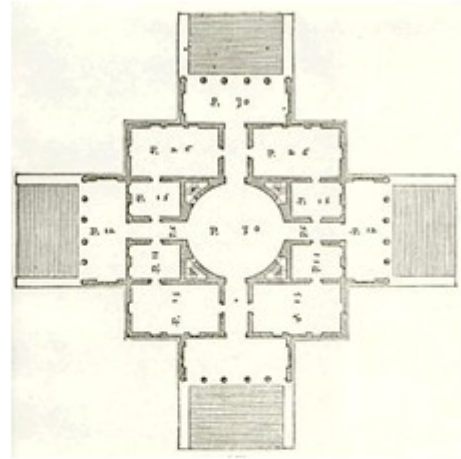
Yapı, Alberti'nin dini bir yapıya ait ilk çalışması olma özelliğini taşımaktadır. Mimar bu çalışmayı Rimini Lordu Sigismondo Malatesta'nın 13. y.y.dan kalma tarihi kiliseyi, kendisini hatırlatacak büyük ve muhteşem bir abideye çevirme isteği üzerine görevlendirilmesi neticesinde gerçekleştirmiştir. Ortaçağdan kalan bu kilise yapısının güneyine, 1441-1449 yılları arasında iki yeni şapel eklenmiştir [11].

Mimar Alberti bu yapıda, tarihi kilise duvarları boyunca derinlemesine arkadlanmış bir duvar oluşturmuştur. Roma'daki Colosseum'un küteselliğini hatırlatan yapıdaki tüm detaylar, Alberti'nin Roma Harabeleri hakkında yaptığı incelemelerin dışa yansımaları olarak yorumlanabilmektedir (Şekil 3) [7].

Mevcut kilisenin içine açılan büyük merkezi kemer, kemerlerin altında bulunan lahit mezarlar ortaçağın bir yansımasıdır. Yapının yenilenen cephesinde bulunan zafer takı ise bize Alberti'nin Roma antikitesinden etkilendiğini göstermektedir [11]. Yapının giriş cephesinde bulunan sağlam sütun üstü tabanlar belirgin bir yatay kuşak oluştururken, kolonlar cephenin düşeydeki devamlılığını sağlamaktadır.

Alberti'nin diğer tasarımlarında olduğu gibi S. Francesco'da da oran sistemlerinin ve antikiteden gelen yapı elemanlarının vurgulu kullanıldığı görülmektedir. Bu anlamda yapı, Rönesans Dönemi'nin felsefi ruhunu yansıtmaktadır.

La Rotonda:

Şekil 4. La Rotonda
(Figure 4. La Rotonda)

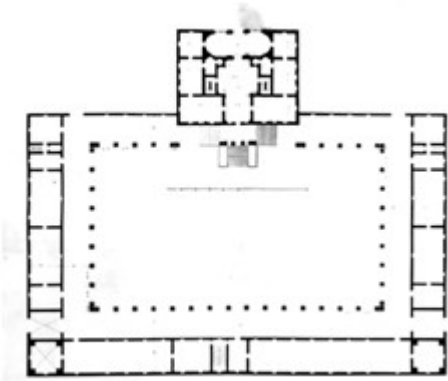
Palladio'nun tasarladığı yapı bir din adamı için yapılmıştır. Bu anlamda yapıda kullanılan biçimsel öğelerin kutsallığı ve dini akla getirdiği söylenmektedir. Palladio'nun roma Pantheonu'ndan esinlendiği, dini mekânların klasik temaları üzerinde durduğu La Rotonda'da da görülmektedir.

Mimar La Rotonda'da daire, kare, küre, küp gibi formların farklılaşmış biçimlerini kullanmıştır. Merkezi bir plan seçilmiş, yapı küçük bir kubbe ile tamamlanmıştır. Dört cephede de aynı türde giriş kullanılmıştır. Yapının tüm cepheleri simetriktir ve planlamada tüm mekânların birbirlerine göre belli oranlar taşıdıkları algılanmaktadır.

La Rotonda Villası'nda ilk kez, daha önce kiliselerde kullanılan, göğü ve tanrısallığı simgeleyen kubbenin bir konut yapısında kullanıldığı görülmektedir. Bu yenilik ise, yeni bir hayat duygusunu; dinden bağımsız bir kültür kurma, insan ve dünya ile ilgili bir felsefe yaratma amacıyla olan Hümanist Rönesans Felsefesi'ni hatırlatmaktadır. Aynı zamanda La Rotonda'da ilk kez, çevredeki manzara ile yapı birbirine ait ve birbiri ile ilişkili olarak görülmekte ve konutun aksları doğaya doğru yönelmektedir. Bu ise Rönesans felsefesinin tabiata verdiği önemi göstermektedir. Dönemin mimarlarının bu felsefeden ve Palladio'nun konut tasarımlarından oldukça etkilendikleri bilinmektedir (Şekil 4) [11 ve 13].

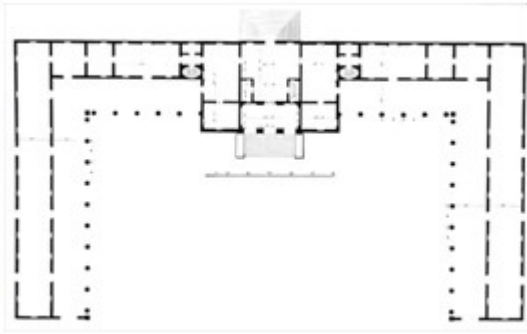
Pisani (Bagnolo):

Şekil 5. Pisani (Bagnolo)
(Figure 5. Pisani (Bagnolo))

Palladio tarafından tasarlanmış olan Pisani, üstünde bulunduğu arazi ile uyumlu bir ilişki kurmaktadır. Yapının mekânsal kurgusu ve manzara yönelimleri Rönesans Doğa Felsefesini ve Rönesans'ın tabiata verdiği önemi güçlü bir biçimde yansıtmaktadır. İç mekân ile dış mekân arasında kurulan akıcı bağlantı yapı ile araziyi bir bütün haline getirmektedir (Şekil 5) [11 ve 16].

Saraceno:

Şekil 6. Saraceno
(Figure 6. Saraceno)

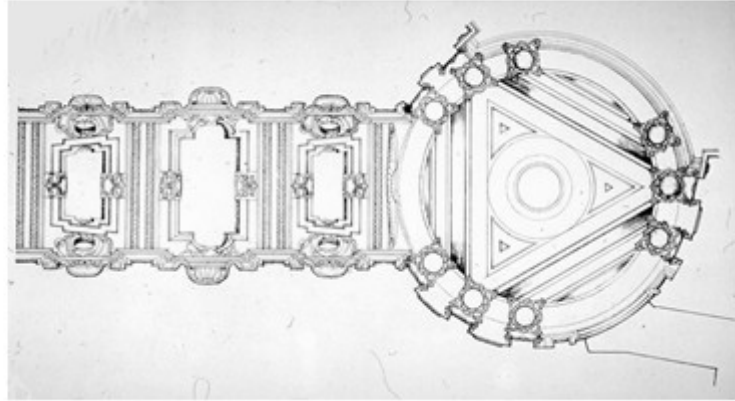
Dönemin "Çiftlik Villası" tipinin klasik bir örneği olan yapı, 1545 yıllarına tarihlenmektedir. Palladio'nun tasarımı olan ve o dönemde tarımsal aktivitelerin destek merkezi olma özelliğini taşıyan yapı, saf geometrik formlara ve net hacimsel bir tasarıma sahiptir.

Yapının cephesi öne doğru çıkmış olan üç adet kemer ile bunlara benzer biçimde tasarlanmış pencere çerçevelerinden oluşmaktadır. Restorasyon tasarımında Palladio'nun, yararlılık ve fonksiyonellik ilkelerini ön planda tuttuğu görülmektedir. Palladio Saraceno'nun restorasyonunu gerçekleştirirken, sadeliğin ve basitliğin her zaman tercih edilmesi gerektiği üzerinde durmuş, mimarlığın da çevre ile uyumlu bir bütün oluşturmasının önemini ortaya koymuştur (Şekil 6) [11 ve 17].

Rönesans Dönemi'nde Pythagoras felsefesinin benimsenmesiyle yalın matematiksel orantılar ve saf geometrik formlar mimariye de yansımaktadır. Tasarladığı konutlarda genellikle tapınak formunu kullanan Palladio, Romalıların bu formu kendi konutlarından tapınaklara uyarladıklarına inanmaktadır. Palladio, antik çağa göndermeler yaparak, o dönemin oran sistemlerini ve klasik kolonatlarını, gerçek yerleri olarak düşündüğü konutlara

uyarlamaktadır. Bu durum, aslında sorunu " İnsan" olarak belirleyen hümanist Rönesans felsefesi ile yakınlık göstermektedir. Ayrıca bu konutta da olduğu gibi Palladio'nun tasarımlarında Rönesans doğa felsefesinin etkilerini görmek de mümkündür. Yapıların arazileri ile olan uyumlu ilişkileri Rönesans'ın doğaya verdiği önemi vurgulamaktadır.

Santa Sindone:

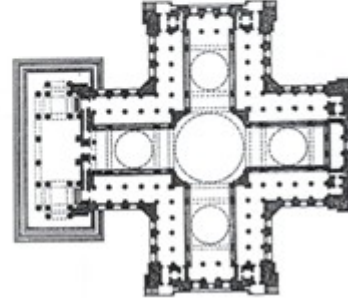
Şekil 7. Santa Sindone
(Figure 7. Santa Sindone)

Şapel, Guarini tarafından 1667-1690 yılları arasında Turin kentinde inşa edilmiştir. Şapelin üzerinde bulunan ve siyah mermer ile kaplı olan çok taşıyıcılı kubbe, ışığın iç mekâna saf bir biçimde süzülmesine olanak sağlamaktadır (Şekil 7) [11 ve 18]. Planda dairesel, yarım dairesel ve altıgen formların, köşeden köşeye birbirlerini keserek üst üste gelmesi ile oluşturulan kubbe, küçük bir kule gibi kademeli olarak yükselmektedir. Aşağıdan kilisenin kubbesine bakıldığında ise hızla artan bir yükseklik ve parlaklık göze çarpmaktadır.

Guarini'nin şapelinde mekânların birtakım matematiksel ilişkiler içerdiği görülmektedir. Şapelde, yükselen üç pandantifin dairesel planı üzerine kubbenin kaidesini oluşturan altıgen bir arkadın oturması Guarini'nin tasarımlarındaki matematiksel ilişki kaygısını ortaya koymaktadır.

17. Y.Y.'da Galilei, araştırılan doğa olaylarını ölçülebilir yönlerine ayırmak, aranan yasanın matematik formunu düşünmek ve tasarlanmış olan çeşitli formlar üzerine deneyimle bir karara varmak için çalışmıştır. Bilindiği gibi 17. yy felsefesi, matematiği bilgi örneği olarak seçmiştir [12]. Ayrıca bu yüzyılın felsefi anlayışında "doğanın matematik bir yapısı olduğu" düşüncesi yaygındır. Mimarlık eğitimi dışında matematik ve felsefe konularında da eğitim alan Guarini ise 17 yy da tasarladığı bu yapıya da dönemin felsefi anlayışını yansıtmıştır.

Saint Genevieve:

Şekil 8. Saint Genevieve
(Figure 8. Saint Genevieve)

Antik çağa ilişkin çalışmaların yeni bir mimarlığa doğru yöneldiği, Paris'te 1755 yılında Soufflot'un tasarladığı Saint Genevieve Kilisesi'nde görülmektedir. Soufflot'un, kilisesinin planında Yunan haçıdan etkilendiği anlaşılmaktadır. Ters yüz edilmiş bir tapınak izlenimi veren kilisenin dış duvarlarında pencereler bulunmakta iken, iç duvarlarda sütun dizileri göze çarpmaktadır (Şekil 8) [7].

Simetrik bir planlamaya sahip olan kilisenin en önemli özelliklerinden biri, kolon-kiriş sisteminin en iyi yönlerini tonoz ve kubbeler ile birleştirmiş olmasıdır. Merkezde bulunan kubbenin altında ince üçgen payeler ve bunların altında da taşıyıcı sütunlar bulunmaktadır. Roma'nın anıtsal mimarisine ilişkin detaylar göze çarpmaktadır [13]. Formu ve strüktürel sistemi nedeniyle bu yapı, mimarlıkta yeni bir çağın başlangıcı olarak kabul edilmektedir.

İşlevin ifade edilmesi, saf geometrik formlar, merkezi planlama yapının oluşumunda etkili olmuştur. Antikiteden kalma sütun dizilerinin çözülerek yeniden kabul edildiği görülmektedir. Aydınlanma çağı ile birlikte yeni tekniklerin mimariye girmesinin örneklerinden sayılan kilise yapısının cephesinde Roma tapınaklarını andıran bir portiko bulunmaktadır.

18. YY da bilimsel bir tutum söz konusu olmuş, akıl, deney ve eleştiri oldukça fazla önem kazanmıştır. Daha önce oluşturulmuş olan oran sistemlerinin anlamsal ve simgesel arka planları bu yüzyılda yeniden irdelenmiştir.

Aydınlanma hareketinin benimsediği laik dünya görüşü çerçevesinde, o dönemin tüm etkinlik alanlarındaki kuralların tekrar ele alındığı, oran sistemlerinin de eleştirel bir tavırla yeniden yorumlandığı Saint Genevieve Kilisesi'nde de görülmektedir. Yapı, bilime ancak matematik ile varılabileceğini söyleyen Descartes'in felsefi anlayışının etkilerinin mimariye yansımalarını örneklemektedir.

5. SONUÇ (CONCLUSION)

İrdelenen örnek yapılardan da izlendiği üzere felsefe ile yakın ilişki içinde olan mimarlığın bilgisinin elde edilmesinde felsefi bir sorgulamanın gerekliliği kaçınılmaz görünmektedir. Bu bağlamda değişen mimarlık bilgisini ve güncel mimarlık ürünlerini açıklayabilecek kuramsal girişimler önem kazanmaktadır. Bu durum, mimarlık bilimine ve mimarlık bilgisine yönelik olarak sorulacak güncel soruların mimarlık üzerine düşünen filozofların yeni uğraşları olması anlamına gelmektedir.

Mimarlık, çağlar boyunca kendi doğası gereği, insana ve doğaya ait pek çok kavram ve çok sayıda disiplin ile ilişki içinde olagelmıştır. Mimarlığın bilgisini elde etmede; mimarlığın çeşitli kavram ve disiplinler ile olan ilişkisinin yapılar üzerinden ortaya konması büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda mimarlığın sanat, kültür, estetik, sosyoloji, psikoloji, felsefe gibi alanlar ile ilişkisinin ele alındığı bilimsel çalışmaların artması hedeflenmelidir. Ancak bu sayede evrensel ve bilimsel bir mimarlık bilgisinin oluşturulması mümkün görünmektedir.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

1. Uluoğlu, B., (2004). Mimarlık Bilgisinin Çifte Kimliği ve Kavramsallaştırılış Biçimi Üzerine, Mimarlık ve Felsefe, S: 52-67, İstanbul, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları.
2. Yücel, A., (2004). Mimarlık Nedir? Mimar Kimdir? (Felsefeye Nasıl Başvurur?), Mimarlık ve Felsefe, S: 12-17, İstanbul, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları.
3. Ural, Ş., (2004). Mimari Bir Objenin Felsefi Açından Yorumu, Mimarlık ve Felsefe, S: 24-39, İstanbul, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları.
4. Randall, J.H., Buchler, J., Çeviri: Arslan, A., (1982). Felsefeye Giriş, İzmir, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Yayınları.
5. Çüçen, A.K., (2001). Bilgi Felsefesi, Bursa, Asa Kitabevi.
6. Tepe, H., (2003). Platon'dan Habermas'a Felsefede Doğruluk ve Hakikat, Ankara, İmge Kitabevi Yayınları.
7. Roth, L.M., Çeviri: Ergün Akça, (2000). Mimarlığın Öyküsü, İstanbul, Kabalcı Yayınevi.
8. Oğuz, Ş., (1999). Pythagoras'ın ve Platon'un Rönesans Mimarlık Düşüncesine Etkileri, Yapı Dergisi Sayı: 212, İstanbul, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları.
9. Wittkower, R., (1971). Architectural Principles in the Age of Humanism, Norton Library.
10. Berkay, F., (2007). Bursa, Mimarlık ve Sosyal Hayat, Doktora Dersi Yayınlanmamış Ders Notları.
11. www.vitruvio.ch/arch/masters
12. Gökberk, M., (1993). Felsefe Tarihi, İstanbul, Remzi Kitabevi.
13. Mutlu, B., (2001). Mimarlık Tarihi Ders Notları 1, Mimarlık Vakfı Enstitüsü Yayınları.
14. www.bluffton.edu
15. http://www.icvbc.cnr.it/bivi/eng/schede/Toscana/Firenze/immagini/smnovella_pianta.jpg
16. http://it.wikipedia.org/wiki/File:Villa_Pisani_Bagnolo_pianta_Bertotti_Scamozzi_1778.jpg
17. http://it.wikipedia.org/wiki/File:Villa_Saraceno_pianta_Bertotti_Scamozzi_1778.jpg
18. <http://www.usc.edu/dept/architecture/slide/ghirardo/CD2/066-CD2.jpg>